

Krkavče

Kakšna je modrost obstoja?

Dostop: Iz Kopa 17 km. S ceste Koper–Šmarje–Sečovelje je 2,5 km do vasi. Iz Portoroža gre cesta do kraja Dragonja (9 km) in nato po dolini reke Dragonje do Krkavč še 8 km. Zaradi spleta cest v Šavrinskih brdih je priporočljivo imeti s seboj zemljevid.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Krkavče so tak kraj, ki se je kot v objemu, kot v obrambo pred zavojevalci ali burjo, strnil na enem od slikovitih šavrinskih slemen. Je kot sestra drugim krajem v piranskem zaledju: Padni, Koštaboni, Pomjanu, Gažonu ... Gradnja novih domov se je po okoliških gmajnah šele v zadnjem času nekoliko razmahnila in že preti nevarnost, da bodo ta stara istrska selišča postala urbanistična sračja gnezda.

Vas, prvič leta 1525 zapisana kot *Carcauec*, po domače imenovana tudi Krkuče, je znamenita po trmasti zvestobi slovenščini in stoletnemu glagoljaštvu, bogoslužju v domačem jeziku in pisavi. Koprski škof je že leta 1691 ukazal krkavškemu župniku, naj v domačem jeziku ne piše več knjige krstov, porok in smrti, vendar so Krkavčani še leta 1866 pri strogem nadangelu Mihaelu, katerega cerkev stoji sredi vasi na živi apnenčevi skali, poslušali glagolsko mašo. V glagolici pisane listine iz 17. stoletja še hranijo v župnišču. Na tiste čase spominjajo tudi narodopisne zanimivosti, ki jih hranijo v nekaterih hišah ali kar na ulici ob zunanjih stenah teh hiš, kot so stara ognjišča, žrmlje, ročni žitni mlini, stope in pileštrine.

Še bolj na tiste čase – in tudi globoko nazaj, na srednji vek – spominja tloris vasi. Z juga, z dovozne ceste, ki se dviga iz doline Dragonje, so Krkavče videti kot utrdba. Mrko potemnela, zelena barva hišnih sten, zgrajenih iz flišnih kamnov, majhna okna, položne strehe, plitvi napušči ta vtis samo še krepijo. Ko pa te medse

Vas Krkavče je zaradi stisnjenosti na ozkem zemeljskem pomolu z juga videti kakor utrdba.

Skrivnostni krkavški kamen stoji ob cesti, ki z vaškega pokopališča pelje pod hrib Gradišče in naprej v zaselek Škrljevec. Vidimo njegovo vzhodno stran.

Detajl zahodne strani krkavškega kamna. Konglomeratna kamnina ni z istrskega območja.

sprejmejo tri vaške ulice, ki se po vse ožjem zemeljskem pomolu nekoliko spuščajo v obliki obrnjene črke Y, te s svojimi slikovitimi ambientni očara duhovita arhitektonska zasnova Krkavč. Huda strnjenost hiš in gospodarskih objektov je že v svojem srednjeveškem zasnutku zahtevala enkratne gradbeniške in kamnoseške rešitve. Hiše imajo nepravilne tlorise, med njimi so ponekod mostovži, povsod pa naletite na zanimive stavbene člene, na erete, kamnite okvirje vrat in oken, konzolne dimnike in

baladurje. Stavbe imajo sunkovite zamike, ulice in uličice se nenadno zožujejo in širijo, vogali so posneti ... vse iz načel istrske soseske: vsi moramo živeti, bivati skupaj, sosed mora sosedu olajšati pot, nošnjo in vožnjo, sosed naj se ob vsakem sosedu počuti doma. Arhitektura Krkavč je šola dogovorov in složnosti v majhni vaški skupnosti, stoglava vas je istrski kulturni rezervat, v katerem bi se sodobniki imeli kaj naučiti o stvareh in kako živeti drug z drugim.

Ta stanovanjska kultura sega daleč v zgodovino, gotovo še v čase, o katerih ni ohranjeno nobeno sporočilo, nobena listina. Morda še v čase znamenitega krkavškega kamna. Ta – po ljudskem izročilu imenovan tudi »kamen troglav« – ki ga najdemo 400 metrov jugozahodno od krkavškega pokopališča, je največja skrivnost tega dela Šavrinskih brd. Visok je 2,5 metra. Od tega ga gleda 1,6 metra iz tal. Na zahodni in vzhodni strani ima vklesana stilizirana reliefa človeškega obraza. Kamniti bitji imata okoli glav žarkovni kroni, roke pa razprostirata v molitvi ali darovanju. Malo verjetno je, da je bil to sramotilni kamen, kakor domnevajo nekateri strokovnjaki, ki so med ljudmi raziskovali izročilo o njem. Bil pa je kamen mesto čaščenja sv. Vida in božiča. Od kamna so krenile procesije na veliki šmaren in proščenje vse do župne cerkve. V novejšem času potekajo procesije le okoli vasi.

Koliko je star ta sveti kamen, od kdaj stoji na svojem mestu? Odgovora ni. Lahko da je bil prinesen z bližnjega Gradišča, ki je arheološko najdišče iz prazgodovine in rimskih časov. Krščanstvo je svoje obrede le prilepilo na njegov starejši kult. Morda »troglav« v ljudskem

imenu kaže, da so ga častili poganski Slovani, zakaj ime kaže tridelno indoevropsko božanstvo neba, tal in podzemlja. Pokončen, obsekan, od vetra in dežja ter mnogih čiščenj razjeden kamen je podoben keltskim megalitom ali faličnim simbolom, ki jih poznamo iz različnih starih civilizacij. Na svoje sedanje mesto je bil pripeljan, zakaj take kamnine v tej flišni okolici ni. Kdo ga je postavil? Kdaj? Brez konca se lahko vprašujemo o tem. S kakšnim razlogom? Je to nagrobnik? Mejnik? Znamenje davnega skrivnostnega dogodka? Kaj pomenita kroni na obeh reliefih? Avro ali perjanico okoli glave? Zakaj so roke dvignjene? Je to podoba malika ali prikazni? Neznane sončnega boga? Dvojnosti božjega? Janusa?

Naj bo domišljiji odprta prosta pot, saj ste na izletu: ne sramujte se dānikenovske ideje, da bi to bitje lahko bilo le ena od podob t. i. vesoljcev, ki so vrisane ali vdolbene v številne stene ali stebre po svetu, najbližje v tisočeri podobah, vklesanih po stenah v italijanski Val Camonici. Uganka je odprta: Krkavče, ki se zdijo v zavesti nekaterih priseljencev ob obali temen kraj na koncu sveta, so kot posebna sfera; sferična je vas tudi po obliki, saj je osamljeno razložena pod visokim nebom, upognjena navzdol k nizkim modroravnim obzorjem. Pravi kraj, da bi se vesoljec prišel poučit, kako lep in zdrav je modri planet. In če je ta vesoljec bil le človek iz naše prihodnosti – matematično je že dokazano, da bi bilo to mogoče – bi lahko prišel sem gor, v zemeljsko preteklost, kot v svoj izgubljeni raj. Raj, ki ga iščemo tudi na začetku novega milenija. Čas je bog in bog je krožno gibanje: z njim vred se kar naprej vračamo na svoje izhodišče. Za nami ostajajo znamenja teh izhodišč, o katerih pa ne vemo, zakaj so bila postavljena.

Morda je med temi znamenji tudi krkavški menhir. Morda ni. Morda je vanj vklesana modrost obstoja, morda ni. Nekaj pa je gotovo, nekaj lahko zaznamo takoj: modrost obstoja na Zemlji je vgrajena blizu krkavškega kamna, v starem jedru sedanje vasi.

Iznad krkavških streh še zmeraj moli kamnit obok, pod katerim je bil obešen šolski zvonec.

Nekdanja krkavška šola

